

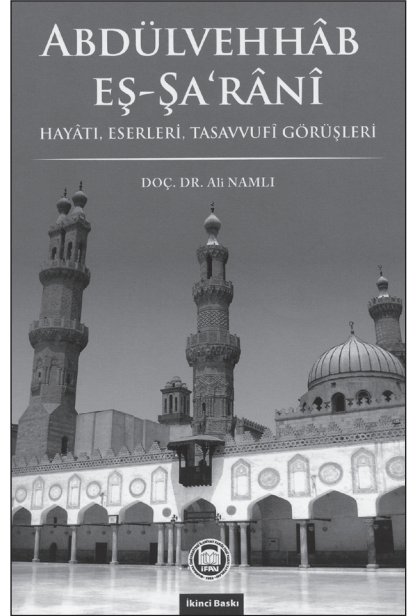
**Ali Namlı, Abdülvehhâb eş-Şa'rânî: Hayatı-
Eserleri-Tasavvufî Görüşleri, İstanbul: İFAV, 2015.**

Ömer Sami UZUNER*

Mısırlı meşhur âlim ve sûfi Abdülvehhâb eş-Şa'rânî, 899/1494-973/1565 yılları arasında yaşamıştır. Yaşadığı bu yıllar, Memlûklerin son dönemi ile Osmanlı'nın Mısır'daki hâkimiyetinin ilk yarım asrını kapsamaktadır. Yalnızca yaşadığı bölgede değil geniş coğrafyalarda da tanınan birisi olan Şa'rânî, fıkıh, kelam, tefsir, hadis, tabakât gibi alanlarda derin bilgiye sahiptir ve pek çok eser vermiştir. Onun bu ilimlerin yanı sıra özellikle tasavvuf ve ahlaka dair yazdığı eserler büyük önem taşımaktadır. Şa'rânî'nin bu yönünü ayrıntıları ile ortaya koymak üzere Ali Namlı, *Abdülvehhâb Şa'rânî: Hayatı, Eserleri, Tasavvufî Görüşleri* başlığını taşıyan bir kitap hazırlamıştır.

Kitabın "Giriş" kısmında Şa'rânî'nin yaşadığı dönem ile ilgili genel bilgiler verilmiş, Mısır'ın Osmanlı'ya geçişi ve Osmanlı'nın Mısır'ı fethi sonrasında gelişmeler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Zira Şa'rânî ile ilgili en önemli bilgiler bu yıllara aittir. Yine bu kısımda Mısır'ın Memlûkler ve Osmanlılar döneminde zengin bir kültür ve ilmî birikime sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda el-Ezher ve ilmî faaliyetlerden kısaca bahsedilmiştir. Ayrıca bölgede neşet eden tarikatlar, hankah ve zaviyeler ile ilgili özet bilgilere de giriş bölümünün son kısmında değinilmiştir (s. 17-21).

Eserin ana metnini üç bölüm oluşturmaktadır. Birinci bölüm "Hayatı", ikinci bölüm "Eserleri" üçüncü bölüm ise "Tasavvufî Görüşleri" ana başlıkları ile tasnif edilmiş-

* Arş. Gör., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (uzuner89@gmail.com)

tir. Birinci bölümde Şa'rânî'nin nesebi, doğumu, ailesi ve çocukluğu, ilim tahsili ve hocaları ile ilgili bilgiler verilmiş, tasavvufî hayatı ve şeyhleri ele alınmıştır. Şa'rânî'nin bir şeyhe intisab etmeden önce nefsi ile mücadelesi, bu esnada tasavvuf eserlerini mütalaa edişi, ardından bir şeyhe intisabı süreci ve şeyhleri ile ilgili kendi eserlerinde anlattığı bilgilere yer verilmiş, istifa ettiği ve irtibatlı olduğu tüm şeyhler ismen zikredilmiştir. Yazar bu konuyla ilgili Şa'rânî'nin yetiştiği pek çok şeyhten istifa etmesinin onun tüm tariklerden icazetli olduğu sonucunu çıkarmadığını özellikle vurgulamaktadır. Ayrıca Şa'rânî'nin kendi ifadelerine dayanarak onun Sühreverdiyye ve Metbûliyye'nin bir kolu olarak Şa'râniyye'nin öncüsü olabileceğini de beyan etmiştir (s. 23-105). Bu bölümün son kısımları ise Şa'rânî'nin zaviyesi, yaptığı haclar, yöneticilerle ilişkileri, eşleri ve çocukları, vefatı ve ilim dünyasına etkileri gibi konuları ihtiva etmektedir (s. 105-138).

Kitabın ikinci bölümü Şa'rânî'nin eserlerinin incelenmesine tahsis edilmiştir. Alt başlıklar halinde aktarılan bu bölümde eserlerin sayısı ve özellikleri, alfabetik listesi, yazıldıkları tarihler, eserlerin konularına göre tasnifi, aidiyeti şüpheli ve yanlışlıkla nispet edilen eserler üzere beş alt başlıkta incelenmiştir. Bu bölümde Şa'rânî'nin eserleri ile ilgili ayrıntılı bir incelemeye yer verilmesi Şa'rânî çalışmaları içerisinde onu öncelikli kılmaktadır. Zira bu isim ile ilgili araştırma ve çalışma yapmak isteyenlerin kaynak olarak kullanabilecekleri böylesine bir inceleme henüz yoktur. Eserlerin tespiti, incelenmesi ve tasnifi kitabın önemli bir başvuru kaynağı olacağını göstermektedir. Kitapta Şa'rânî'ye ait doksan yedi tane eserin alfabetik sırası verilmiştir. Yine bu eserlerin kırk dokuz tanesi yazıldıkları tarihler ile birlikte bu bölümde sıralanmıştır. Kitabın bu bölümünün en önemli tarafı Şa'rânî'nin eserlerinin konularına göre tasnif edilmiş olmasıdır. İlk olarak tasavvuf ile ilgili elli sekiz adet eseri, "Tasavvuf" başlığı altında "Sûfilerin usul ve kaideleri, tarikat âdâb ve erkânı", "Tasavvufî ahlak", "İlham, keşf ve varîdat", "Sûfilerin ulemâ ve idarecilerle ilişkileri", "Sûfî tabakâtı", "İbnü'l-Arabî ile ilgili eserleri", "İbrahim el-Metbûlî ve Ali el-Havvâs ile ilgili eserleri", "Tasavvuf ile ilgili diğer eserleri" alt başlıklarıyla kısa bilgiler ışığında aktarılmıştır. Devamında ise "Akaid-Kelam" başlığı altında sekiz, "Fıkıh" başlığı altında on bir, "Hadis-Siyer" başlığı altında sekiz, "Tefsir" başlığı altında dört, "Diğer Eserleri" başlığı altında da sekiz olmak üzere doksan yedi eseri ile ilgili bilgi verilmiştir. Bu bölümün son kısmında ise Şa'rânî'ye aidiyeti şüpheli ve yanlışlıkla ona nispet edilen on dört adet eserin aidiyet problemi üzerinde durulmuştur (s. 158-286).

Kitabın üçüncü bölümünde Şa'rânî'nin tasavvufî görüşleri ele alınmaktadır. On başlık yer alan bu bölümde Şa'rânî'nin "tasavvufun mahiyeti", "bey'at ve intisab", "şeyh", "mürîd", "zikir ve adabı", "riyâzet ve mücâhede", "halvet", "keşf-feth-ilham", "marifet" ve son olarak "tevhid ve varlık" konularındaki görüşleri incelenmiştir. Kitabın bu bölümünde yer alan Şa'rânî'nin tasavvufa dair görüşleri ve düşünceleri onun tasavvufa etkisini de ortaya koymaktadır. Onun derin bilgi ve tecrübesi ile tasavvuf tarihi ve düşüncesine katkıları bu çalışmada daha net olarak gösterilmiştir.

Tanıtımını yaptığımız bu kitap, geniş inceleme alanlarının mevcudiyetine rağmen üzerinde çok fazla çalışma bulunmayan Abdülvehhâb eş-Şa'rânî'nin hayatı, şahsiyeti, ilmî-manevî birikimi ve tasavvuf sahasına kattığı düşünceleri ile okunması, bilinmesi ve incelenmesi gereken bir isim olduğu gerçeğini yeterli düzeyde ortaya koymaktadır.